

NEW JUNGIAN
ISRAELI ASSOCIATION

עמותת יונגיאנית
ישראלית חדשה (ע"ר)

דף הבית

המאבק לאהבה בחלום

חידת "הסערה" של ג'ורג'ונה

הדסה גורחובסקי

בגלריית "האקדמיה" בוונציה מוצגת "הסערה", תמונה קטנה של הצייר הוונציאני בן המאה ה-16 ג'ורג'ונה (ג'ורג'יו דל קסטלפרנקו). היצירה צוירה ככל הנראה ב-1503-1504 ומאז הייתה ונשארה חידה. אין ספור פירושים ניתנו ליצירה זאת, מפני שקשה לחבר באופן רצינאלי את חלקיה לכדי סיפור או רעיון מלכד. בתמונה מתוארים גבר, אשה ותינוק על רקע נוף כשבשמים מתחוללת סערה. הגבר, המצויר במישור הראשון, לבוש בהידור, מקל בידו והוא מביט לעבר האשה המניקה היושבת על תלולית עפר, נחל מפריד ביניהם. האשה

ערומה, פרט ליריעת בד לבנה הפרושה מתחתיה ועוטפת ברפיון את כתפיה. מאחורי הדמויות מספר מבנים הרוסים ועיר נטושה. בשמים הכחולים ירקרקים שמעל ראשיהם, מציץ ירח מבעד לעננים, ברק מבריק ומאיר את הנוף.

ג'ורג'ונה עצמו לא כינה את התמונה בשם ולא סיפק לנו כל אינפורמציה עליה. מה גם שלא ידועים לנו פרטים רבים על הצייר עצמו. תמונות מעטות מיוחסות לו מכיוון שהן לא חתומות ולא מתוארכות. כך שגם הוא וגם כמה מיצירותיו נשארו כתבי חידה עד עצם היום הזה.

המעט הידוע לנו על הצייר, מסתמך על הביוגרפיה הקצרה שהשאיר לנו וזרי, ההיסטוריון שכתב על חיי הציירים והפסלים בתקופת הרנסנס.

כחמישים שנה לאחר מות ג'ורג'ונה, נסע וזרי לוונציה שם נפגש עם טיצ'אן, תלמידו המפורסם של ג'ורג'ונה, ממנו למד כי "ג'ורג'ונה היה צעיר יפה תואר, איש עדין ונעים הליכות, איש רעים להתרועע עם עלמות, זמר ונגן קתרוס מעולה. ומעל לכל ניחן בכישרון וביכולת הבחנה אמנותית נדירה".

ידוע כי ג'ורג'ונה היה קשור לחוג הומניסטים שהתגבש סביב המשורר פיטרו במבה ולחבורת פטרוני משכילה, שעבורם צייר על פי הזמנה תמונות קטנות ממדים. אך אין אנו יודעים עבור מי צוירה "הסערה" ומה הנושא שלה.

מרקנטינו מיכאל, אציל וניצייאני שעסק באיסוף עתיקות, הזכיר אותה בפנקסו ב-1530 ותאר אותה כ"ציור

נוף קטן... עם צוענייה וחייל". תאור שלא מספק אינפורמציה רבה מדי על התמונה. במאה ה-18 נקראה התמונה "המשפחה של ג'ורג'ונה" מתוך הנחה שג'ורג'ונה צייר את עצמו, את אשתו ובנו, אך אין כל עדות שאכן היו לו אשה ובן. מה גם שתיאורי משפחה מאופיינים בדרך כלל בהדגשת הקשר המשפחתי ובתמונה זו הקשר בין הדמויות אינו ברור כלל ועיקר.

היו שהציעו לראות את התמונה כאלגוריה, לפיה האשה, היא מעין גרסה חילונית של המדונה סמל לאהבה, לחסד ורחמים ואילו הגבר מסמל עוז רוח.

ההיסטוריון ומבקר האמנות סלבטורה סטיס, גרס כי לפנינו ציור יוצא דופן של גן עדן וכי הדמויות הן אדם וחיה. לטענתו נחש מתחבא בתמונה, אלא שאיש פרט לסטיס עצמו לא הצליח להבחין בנחש.

חוקר האמנות בטיסטי (1957) מציע פרשנות מעניינת משלו. הוא מגלה בתמונה את המיתוס הקלאסי על איו, הנימפה שזאוס פיתה ואף הפך אותה לפרה זמן קצר לפני שהרה, שקינאה לו תמיד, הפתיעה אותו במחיצתה. בתמונה נראית איפה הנימפה תחת השגחתו של מרקורי (החייל) מניקה את בנה אפאפוס, ואילו זאוס מופיע כברק המפציע בשמים.

פרשנות משכנעת יותר ניתנה ע"י ג'ני אברמסון. במונוגרפיה שכתבה על ג'ורג'ונה מ-1997, היא שופכת אור חדש על התמונה. אברמסון טוענת כי התמונה היא גרסה מצוירת לספר בשם **היפנרוטומקיה פוליפילי** או **המאבק לאהבה בחלום**, ספר שנכתב ב-1467 והודפס בדפוס מנוצו הוונציאני. הספר זכה להתעניינות רבה בחוגי המשכילים בימי הרנסנס, ובקרב המתעניינים בתורת הנסתר. איכויותיו הגראפיות עשו אותו למבוקש ביותר גם בקרב אספנים שוחרי אמנות. שמו של הספר מכיל הקשרים למילים שמובנן ביוונית נקשר ב"חלום", "אהבה ותשוקה", "כמיהה ומאבק". הספר מספר על פוליפילו (ביוונית, "האוהב דברים רבים") המחפש את אהובתו פוליה בחלום. עלילת הספר טעונה סמלים ומטפורות ונכתבה ככתב חידה המשלב רמות משמעות שונות: פואטית, לוגית ופילוסופית. בחיפושיו אחרי העולם העתיק מגלה פוליפילו את ונוס המניקה את קופידון. כלומר אלת היופי והאהבה מזינה את ארוס, אל האהבה, המתואר במיתולוגיה ובאמנות כילד שמנמן. לפי פרשנות זו מהות הציור כרוכה בחיפוש האין סופי אחר האהבה. הספר שנכתב ע"י סופר אנונימי זכה למהדורות רבות בעיקר בגלל האיורים הנפלאים שלו. **קרל יונג** העריץ את הספר, והאמין שהספר מייצג את התיאוריה שלו על הארכיטיפים. בין אם התמונה צוירה על פי היפנרוטומקיה פוליפילי ובין אם לא, נראה כי ניתן וראוי לפרש אותה על פי יונג, וכי הפירושים הרבים שהוענקו לה מעידים כי ג'ורג'ונה אכן "מדבר" אלינו בקודים אוניברסאליים שהם הארכיטיפים העוזרים לנו בפשר החלומות. כך יכולה דמות האשה להתפרש כאמא אדמה, סמל לפוריות, המיוצגת בעירום שלה, בבטנה העגלגלה, בשדיים המלאים, בהנקה ובישיבה שלה על האדמה, הקושרת אותה לפוריות ולשפע של הנוף מסביבה. ניתן אף לפרש את הדמות הנשית ואת הדמות הגברית כאנימה ואנימוס, הצד הנשי בנפש הגבר והצד הגברי בנפש האשה, שכדי למצוא את היסודות הנפשיים החבויים בהם עליהם לחצות גשר שיחבר את שני החלקים לאחדות.

ייתכן כי ראוי לפרש את התמונה באופן שבו אנו מפרשים חלומות. כמו בחלום גם התמונה בנויה פרגמנטים שנראים לא קשורים אחד לשני. אך לדעתי, אחד המפתחות להבנת התמונה הוא היותה מבוססת על סדרת ניגודים היוצרים ביחד שלמות הרמונית, הין והיאנג. תמונה שהיא מעין מיקרוקוסמוס, המכיל גבר ואשה, שמים וארץ, חושך ואור, נוף כפרי ונוף אורבאני, ישן וחדש (שרידי העולם העתיק והעיר החדשה), הווה ועבר (הגבר הלבוש בבגדי התקופה והאשה בערום, שהיא אל תקופתית), רוגע וסערה (הנוף הארצי הרגוע והשמיים הסוערים). אפשר לפרש את הסערה לא רק כאירוע פיסי אלא כסערת רגשות שמשקפת בשמים אבל אינה משתקפת על פני האדמה, ששם הכל כביכול רגוע. את שני חלקי התמונה, החצויה על ידי נחל, מחברים שני גשרים: שריד של גשר עתיק היוצר מעין מדרגה עליה ניתן לעבור לגדה השנייה, וגשר חדש המחבר אף הוא את

שני חלקי התמונה. הקומפוזיציה כולה ערוכה במעין מעגל או מנדלה הנוצרת ע"י העצים הסוגרים את התמונה משני הצדדים. כלומר עולם ומלואו, אחדות של ניגודים המיוצגים בתמונה אחת קטנה. אבל יתכן כי במקום לתת פירוש אחד לתמונה, על הצופה להציג בפני התמונה את השאלות המעניינות אותו ולפרש אותן בעצמו. כגון: מדוע נשאר האשה כה שלוה כשסערה מתחוללת בחוץ? מה מהות היחסים בין הגבר והאשה הממוקמים במרחק רב זה מזה? מדוע הגבר שרוי בצל ואילו האשה מוארת? מה מסמל המקל שהוא אוחז בידו? מה פשר הנחל המפריד ביניהם? ומה תפקיד הגשר המחבר את חלקי התמונה? או אז תהיה הבנת התמונה נעוצה לא רק בהקשר ההיסטורי והאמנותי שלה אלא גם תינתן לה משמעות אישית שתעזור לצופה להבין לא רק את התמונה אלא גם את עצמו.